

Karácsony utáni 2. vasárnap

Sir 24,1–4.12–16

Bölcsesség népe között

A maga dicséretét zengi a bölcsesség, népe közepette dicséri önmagát. Megszólal a Magasságbeli népének körében, és hatalma láttán dicsekedve mondja: „Én a Fölségesnek szájából születtem, s ködként borítottam be az egész földet. Fönt a magasságban volt a lakóhelyem, és a trónusom felhőoszlopon állt.... Dicsőséges nép közt vertem így gyökeret, az Úrnak részében, az ő örökrészén. Magasra nőttem, mint Libanon cédrusa, és mint a ciprusok a Hermon-hegységben. Magasra nőttem, mint Engedi pálmája, mint a jerikói rózsauiltetővények. Mint a pompás olajfa a síkságon, mint a vízmelléki platán, úgy nőttem fel. Illatos vagyok, mint a fahéj és a balzsam, mint a kiváló mirha, illatot árasztok. Mint a stórax, a galbán, az ónix és a stakté, mint a jó illatú tömjén a sátorban. Mint a terebint, kiterjesztem ágaimat, ágaim szépek és ékesek.

A jelen szövegben a megszemélyesített bölcsességgel találkozunk, mely az Ószövetség leghosszabb bölcsességi könyvében egészen különös szöveg. Ez a könyv görögül maradt ránk Kr. e. 130 körül, bár a héber szövege két generációval biztosan korábban keletkezett, igen nagy műveltségű és minden valószínűség szerint hanyatott életű gondolkodó élettapasztalatainak gyűjteményeként.

A bölcsesség a zsidóságban egyformán jelent szakértelmet és élettapasztalatot. A korai időkben a királyok igyekeztek uralkodói tapasztalataikat átadni utódaiknak, a sikeres uralkodás érdekében. Ezek gyakorlatilag az uralkodási erények voltak. A korai bölcsességi irodalom szerint, aki megtartja a Tóra utasításait, az automatikusan sikeres és boldog lesz. A korai bölcsességi irodalom párhuzamos a prófétai irodalommal. Ennek a bölcsességi irodalomnak a patrónusa Salamon, aki a bölcs jelzöt is kiérdemelte, melyet a Biblia a két asszony közötti vitában tett különös döntésével igazolt. Az már kevésbé ismert, hogy Salamon a tisztviselőinek oktatta a bölcsességi irodalmat. Ez az irodalom nemcsak a zsidóságban létezett, hanem párhuzamait felfedezhetjük az egyiptomi és babiloni irodalomban is. Ezekből a gyűjteményekből a zsidó szerzők kölcsönöznek, átvesznek részeket, de mindig átalakítják őket a monoteista istenfelfogásuknak megfelelően.

A későbbiekben a prófétai irodalmat felváltja a bölcsességi irodalom. A későbbi bölcsességi irodalom abban különbözik a korai bölcsességi irodalomtól, hogy nem vallja azt az elvet, hogy a törvények megtartása automatikusan szerencsés és boldog életet eredményez. A letragikusabb küzdelem a szenvedés, az ártatlanok szenvedése és Isten igazságossága összeegyeztetése kapcsán születik meg. A legkülönösebb írás Jób könyve, amely a próbára tett szenvedő hívő ember panaszait tartalmazza.

Ez a korszak durván egybe esik a hellenista korszakkal, amely a zsidó gondolkodás és a hellén filozófia kapcsolatából esetenként konfliktusából fakadt. A zsidó vallásfilozófusok egyrészt integrálták a hellenista gondolkodás bizonyos elemeit a saját írásaikba, másrészt a filozófiát eszközként használták a Tóra tanításának terjesztésére. Ez lett az alapja a Tóra misztikának, és emiatt képzelték, hogy a zsidó vallási személyiségeknek, mint például Mózesnek, a legjobb filozófusnak is kellett lennie. Úgy gondolták, hogy Isten bölcsessége az a terv és tudás, amellyel a Mindenható a világot és a történelmet megteremtette, vagyis olyan valami, amely a világ teremtése előtt létezett, és megelőzte a teremtett dolgokat. Megszemélyesített formában személynek is tekintették. Úgy vélték azonban, hogy ez a csak égben lakó bölcsesség. Elképzelésük szerint ez a mennyei bölcsesség írott formában a földön a Tórában található. Ezt a bölcsességet pedig csak a választott nép birtokolja, ezért a törvények megtartása, a szövetségi hűség őrzése teszi különlegessé a népet.

Az első század keresztény közössége erről másként vélekedett. Úgy gondolta, és a keresztények most is így gondolják, hogy Jézus Krisztus Isten bölcsessége és az ő személyének követése, utánzása a legjobb módszer az isteni törvények követésére és az Isten által elképzelt rend megvalósítására. Ezzel növekszik bennünk az isteni élet, válunk nemcsak Isten előtt, hanem az emberek előtt is értékessé. Az ember értékét a keresztény egyházban is a képességeinek olyan kibontása növeli, amely belső indíttatásból képessé teszi arra, hogy képességeivel másoknak szolgáljon.